

Pensjonistforbundet og SAKOs innspill til forslaget til statsbudsjett 2025

KDD, kap. 571/572 Rammetilskudd til kommuner/fylkeskommuner

Merknad: Kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter må økes med minst 10 mrd. kroner.

Regjeringens forslag kompenserer ikke faktiske kostnader

Regjeringen foreslår en vekst på 6,8 mrd. kroner fordelt med 5,15 mrd. kroner til kommunene og 1,65 mrd. kroner til fylkeskommunene. Fratrukket demografi- og pensjonskostnader og pålagte satsninger, får kommunesektoren en netto vekst i de frie inntektene på til sammen 3,6 mrd. kroner.

Det er dessverre ikke nok til å kompensere for kostnadene som har akkumulert seg i senere år. I 2023 leverte 157 kommuner (43,8 prosent) et negativt netto driftsresultat. KS forteller at det i år vil bli et merforbruk i kommuner og fylkeskommuner på om lag 10 mrd. kroner. Nesten 3 av 4 kommuner og 13 fylkeskommuner melder om merforbruk i driften så langt i 2024.

Tjenestetilbudet reduseres

Eldre er den største brukergruppen av kommunale helse- og omsorgstjenester. Det er en utbredt misforståelse at mange eldre tjenestemottakere ikke rammes av svak kommuneøkonomi, fordi deres tjenester er lovpålagte. Vår erfaring er at også lovpålagte tjenester rammes i trange økonomiske tider. Det skjer gjennom at tjenestene begrenses i omfang for den enkelte, ved at færre defineres som behovstrengende, og/eller ved at eldre i større grad mottar de tjenester kommunen kan tilby, enn dem de faktisk har behov for.

Helse- og omsorgslovens påbud om å tilby *nødvendige* og *forsvarlige* helse- og omsorgstjenester, åpner dessverre for et visst fortolkningsmonn. Eldre som tidligere kvalifiserte for sykehjemsplass, tilbys omsorgsbolig eller tjenester i eget hjem. Tjenester som tidligere ble tolket som nødvendige, for eksempel matombringning,

dagtilbud og aktivitetstiltak, kuttes. Likeledes forsøker flere kommuner å lage egne bestemmelser som begrenser hva det kan gis praktisk bistand til.

Bo trygt hjemme-reformen forutsetter god kommuneøkonomi

Bo trygt hjemme-reformen har fire satsingsområder, som alle forutsetter at kommunene kan yte en aktiv og konstruktiv rolle som tilrettelegger og tjenesteyter. Det er lite realistisk at kommuner med svak økonomi skal kunne til rette legge for levende lokalsamfunn som ivaretar aktivitet og fellesskap, tilby tilpassede botilbud og mulighet for å bo trygt i eget hjem lenger, kunne rekruttere og beholde kompetente medarbeidere, og gi trygghet for brukere og støtte til pårørende.

Hjemmeboende eldre er ofte mer avhengige av et godt kollektivtilbud, slik at de kan bli boende i eget hjem og fortsatt delta i samfunnet. Flere fylkeskommuner har i 2024 redusert tilbudet eller satt opp billettprisene. Det reduserer mange eldres muligheter for likeverdig deltakelse, som i verste fall påvirker deres helse negativt.

Reduserte forventninger er ikke en god løsning

Vi fritar ikke kommunene fra et selvstendig ansvar for å øke egne inntekter eller bruke av oppsparte midler, der det er nødvendig og mulig. Men de fleste kommuner er avhengige av økt statlig finansiering for å opprettholde og forbedre tjenestetilbudet. Vi er veldig skeptiske til KS' formaninger om at forventningene til det kommunale tjenestetilbudet må dempes, for eksempel gjennom å fjerne bemanningsnormer eller redusere krav i lov og forskrifter. Tvert imot mener vi det er statens ansvar å underbygge kommunene, slik at de blir i stand til å levere både lovpålagte tjenester og tjenester som er nødvendige for å realisere Bo trygt hjemme-reformen.

Kostnader til spesielt ressurskrevende brukere må fullfinansieres og gjelde alle

Helsedirektoratet forvalter et tilskudd til kommunene for særlig ressurskrevende helse og omsorgstjenester (KDD, kap. 575, post 60/61). Det foreslås noen mindre forbedringer av ordningen, men personer over 67 år er fortsatt ikke omfattet av den, og kostnadene kompenseres bare delvis. Ordningen er dermed både aldersdiskriminerende og underdimensjonert. Det medfører en risiko for at tjenestene både til yngre og (særlig) eldre tjenestemottakere ikke står i forhold til behovet. Tilskuddet burde fullfinansieres og gjelde for tjenestemottakere i alle aldre.

Regjeringen er godt kjent med forholdene og kan gjøre mer

Regjeringen har varslet at det kommer forslag om økte bevilgninger til kommunesektoren i nysalderingen av 2024-budsjettet. Utfordringene med økte kostnader, over tid og på flere områder, ble utførlig drøftet i kommuneproposisjonen (mai 2024). Derfor er det skuffende at regjeringen ikke foreslår å bevilge mer til kommunene og fylkeskommunene i 2025.

Vi ønsker en ansvarlig økonomisk politikk, med et rente- og prisnivå både folk og kommuner kan leve med. Men det burde være mulig innenfor et budsjett på 2021 mrd. kroner å gi litt mer til kommunesektoren. Vi minner likevel om at hvis regjeringen hadde valgt å bruke kun 0,1 prosentpoeng mer av avkastningen fra oljefondet – fra 2,5 til 2,6 prosent – ville dette frigitt om lag 21 mrd. kroner.

KDD, Husbanken, kapittel 2412, kapittel 581, post 79 og 90

Merknad: Husbanken må få midler til og pålegg om å utvikle mer målrettede virkemidler for å øke antall aldersvennlige boliger.

For å realisere Bo trygt hjemme-reformen er det behov for flere aldersvennlige boliger, både nybygg og tilpasninger av eksisterende boliger. Husbanken må spille en aktiv og sentral rolle, særlig der hvor markedet ikke kan løse utfordringene. Den må gjøre eldre til en egen målgruppe, ta større kostnad og risiko i sine låneordninger, bruke tilskudd mer aktivt (ev. i kombinasjon med lån), og utvikle nye målrettede virkemidler.

Foreløpig har Husbanken ikke gjort noe av dette. Den har lagd et eldreboligprogram som i hovedsak skildrer noen eksisterende virkemidler, samt at den har forsiktig styrket sin rådgivningstjeneste overfor kommunene. Vi etterlyser en langt mer aktiv rolle og mer treffsikre virkemidler. Her er tre eksempler på at Husbankens lån og tilskudd ikke treffer godt nok for å øke antall aldersvennlige boliger:

1. Bevilgningene til *Startlån* (kap. 581, post 90) – Husbankens fremste virkemiddel - har økt, men svært få og stadig færre eldre kvalifiserer for ordningen. Under 2 prosent av lånene går til personer over 67 år, og disse låner også kun halvparten av gjennomsnittet av startlånsbrukere.
2. *Lån til boligkvalitet* (kap. 581, post 90) er en generell ordning som går til både nybygg (2/3) og tilpasning av eksisterende boliger (1/3), og som gis både til forbedringer av energiforbruk og til økt tilgjengelighet. Vi savner et alderstilpasset tilskudd som i større grad vektlegger sistnevnte.
3. *Tilskudd til etterinstallering av heis* (kap. 581, post 79), var et målrettet tilskudd som ble avvirket i statsbudsjettet for 2023, og som ikke er erstattet med andre virkemidler. Dette til tross for at tilpasning av eksisterende boligmasse er nødvendig for å øke antallet aldersvennlige boliger.

HOD, kapittel 760, post 63 Husbankens investeringstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser

Merknad: Investeringstilskuddet må økes, staten ta en større andel av kostnadene og ha krav om netto tilvekst.

Investeringstilskuddet tilføres 325 mill. kroner, slik at tilsagnsrammen for første års utbetaling blir 3 250 mill. kroner. Tilskuddet kan gå til både nybygg og rehabilitering. Det har opp gjennom årene hatt ulik vekt og krav til fordeling mellom disse. F.o.m. 2023 er det ikke krav om at deler av tilsagnsrammen må gå til netto tilvekst av heldøgns omsorgsplasser. Det er uheldig, fordi det er behov for flere omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Sistnevnte har stått på stedet hvil (ca. 40.000 plasser) i over 15 år. Vi er også kritisk til kostnadsfordelingen, der staten dekker 45-55 prosent av bygge- og rehabiliteringskostnadene. Mange kommuner har ikke råd til å betale sin andel. De kvier seg også fordi driften av plassene koster mer enn ulike tjenester i eget hjem.

Vennlig hilsen
For Pensjonistforbundet

Jan Davidsen
Forbundsleder

Eyvind Frilseth
Spesialrådgiver